

Деякі скарги старшокласників на стан фізичного здоров'я

Хохлова Л.А. *, Бондар Т.С., Чередніченко М.А., Горіна В.В., Кочина Н.В.

Харківська державна академія фізичної культури

Інститут фізичної культури Миколаївського державного університету ім. В.О. Сухомлинського *

Анотація:

Розглянуто результати скринінг-анкетування 165 учнів, які навчаються у 9 і 11 класах шкіл, щодо скарг на самопочуття. Результати дослідження свідчать про те, що серед учнів, які навчаються у дев'ятих класах відсоток тих школярів, які мають скарги на самопочуття вищий за тих учнів, що навчаються у одинадцятих класах. Найбільш поширеними захворюваннями серед опитаних школярів є респіраторні хвороби (ангіна, нежить, кашель), а також скарги на часту втому і головні болі після закінчення навчального процесу.

Хохлова Л.А., Бондар Т.С., Чередніченко М.А., Горіна В.В., Кочина Н.В. Некоторые жалобы старшекласников на состояние физического здоровья. Рассмотрены результаты скрининг-анкетирования 165 учащихся, которые обучаются в 9 и 11 классах школ, относительно жалоб на самочувствие. Результаты исследования свидетельствуют о том, что среди девятиклассников процент тех школьников, которые имеют жалобы на самочувствие выше, относительно тех учащихся, которые обучаются в одиннадцатых классах. Наиболее распространенными заболеваниями среди опрошенных школьников являются респираторные заболевания (ангина, насморк, кашель), а также жалобы на частую утомляемость и головные боли после окончания учебного процесса.

Khokhlova L.A., Bondar T.S., Cherednichenko M.A., Gorina V.V., Kochina N.V. Some complaints of seniors to the state of physical health. Results are considered screening test student relatively complaints about a feel. In an experiment took part a 165 student 9 and 11 classes. It is marked that at a student 9 classes of complaints about a feel anymore. The most widespread diseases among schoolboys are respirator diseases (quinsy, cold, cough). Also complaints take place about frequent fatigueability and head pains after completion of educational process.

Ключові слова:

школярі, захворювання, скарги на самопочуття, хвороби.

школьники, заболевание, жалобы на самочувствие, болезни.

schoolboys, illness, complaints about health and illness.

Вступ.

Одним з головних завдань системи шкільного фізичного виховання є формування в учнів загальноосвітніх навчальних закладів фізичного, соціального та психічного здоров'я [7]. Для практичної реалізації цього завдання, у систему фізичного виховання школярів включені різні заходи, які у цілому спрямовані на підвищення рівня рухової активності школярів, формування у них бережливого ставлення до власного здоров'я, соціалізацію особистості та ін. [1, 7] До цих заходів віднесені уроки, фізкультурно-оздоровчі заходи, які проводяться у режимі навчального дня, позакласні фізкультурно-оздоровчі (заняття учнів у гуртках та секціях спортивного спрямування) та спортивно-масові заходи (змагання з видів спорту, які включені у шкільну програму, та традиційних для даної місцевості видів спорту) [5]. Проте, як показують дослідження науковців та педагогів [6], ефективність традиційної системи фізичного виховання школярів знижується.

Одним з головних показників зниження її ефективності є щорічне зниження здоров'я дітей та зростання рівня захворюваності серед них. Так, результати досліджень, які проводили спеціалісти Інституту гігієни і медичної екології ім. Марзеєва Академії медичних наук України, свідчать про те, що за останні десять років захворюваність серед дітей шкільного віку зросла на 26,8 % [2, 6].

За оцінками фахівців [3, 6], однією з головних причин зростання рівня захворюваності учнівської молоді є недостатня реалізація комплексного підходу до організації системи фізичного виховання школярів. Дуже велика роль у комплексній системі шкільного фізичного виховання повинна відводитись практичним рекомендаціям медичних фахівців, щодо профілактики та лікування у школярів захворювань засобами фізичної культури [6]. Проте, практика показує,

що у шкільному навчальному процесі з фізичного виховання участь лікарів обмежується лише наданням учням довідок, які дозволяють розподіляти учнів за навчальними групами (основна, підготовча, спеціальна) під час занять з фізичної культури [4].

Для досягнення кінцевої мети – отримання практичних рекомендацій від лікарів щодо оздоровлення школярів засобами фізичної культури, необхідно провести ряд досліджень в декілька етапів. Першим з них є виявлення скарг школярів, які навчаються у старших класів, на самопочуття, з ціллю подальшого направлення учнів до спеціалістів-медиків.

Дослідження виконано згідно угоди у рамках плану НДР Харківської державної академії фізичної культури.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета дослідження – з'ясування скарг старшокласників на самопочуття за допомогою скринінг-анкетування, з подальшим розподілом за групами захворювань.

Методика дослідження. З метою реалізації мети дослідження, було проведено соціологічне опитування учнів 9 та 11 класів трьох загальноосвітніх навчальних закладів міста Харків. Загалом було опитано 165 учнів шкіл. У процесі дослідження використовувались особові скринінг-анкети закритого типу. Питання анкет були сформульовані таким чином, щоб відповіді на них дали можливість з'ясувати наявність скарг учнів на фізичне здоров'я за групами захворювань. Методика скринінг-опитування з подальшим групуванням відповідей за захворюваннями розроблена проф. А.Г. Швецовим та описана у науково-методичній літературі [8].

Результати дослідження.

Аналіз результатів опитування показав, що рівень скарг, які характерні для групи захворювань, які віднесені до компетенції лікарів-невропатологів у дев'ятих класах вищий за одинадцятий (рис. 1).

Найбільш поширеними скаргами серед опитаних

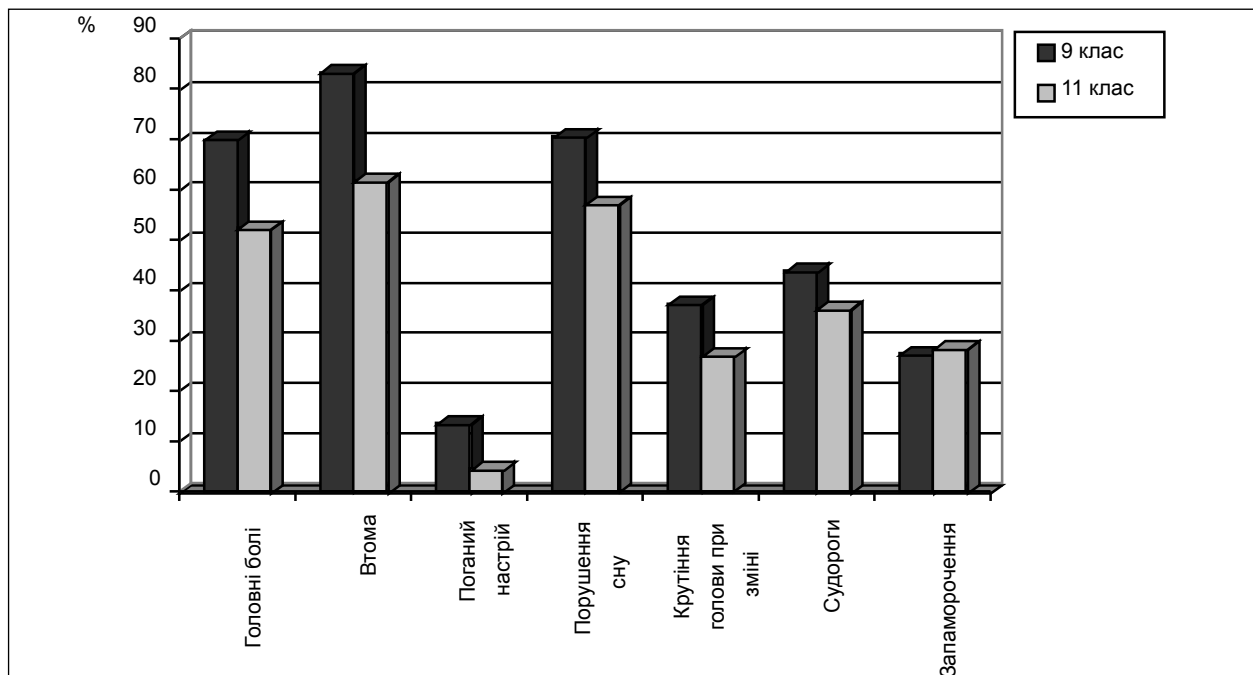

Рис. 1. Скарги учнів на самопочуття щодо ознак захворювань віднесених до компетенції лікарів-невропатологів

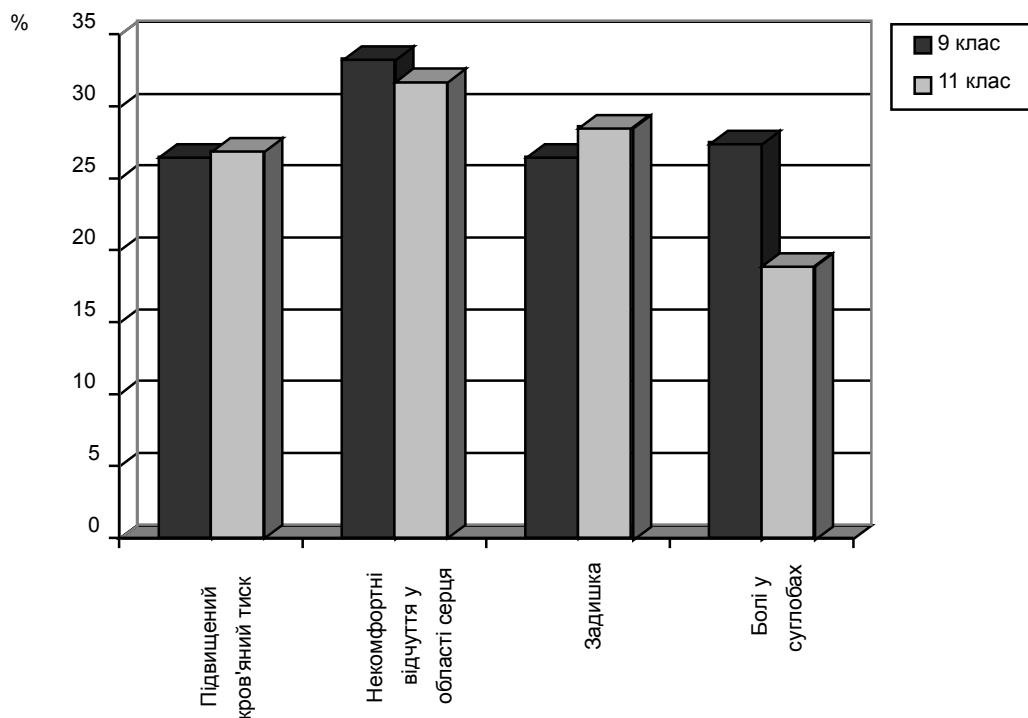

Рис. 2. Скарги учнів на самопочуття щодо ознак захворювань віднесених до компетенції лікарів-кардіологів та лікарів-ревматологів

школярів у відміченій вище групі ознак захворювань, є скарги на втоми після повернення зі школи. Так, у дев'ятих класах таких учнів 83,3 %, у одинадцятих – 61,9 %. Також часто школярі скаржаться на порушення сну і головні болі. Відповідно, таких учнів у дев'ятих класах 70,6 % та 69,6 %, у одинадцятих – 57 % та 52,4 %. У середньому скарг по даній групі захворювань в учнів дев'ятих класів 34,6 %, в школярів, що навчаються у одинадцятому класі – 26,6 %.

Наступною групою скарг на самопочуття школярів, що виявлялись у процесі дослідження, були

скарги, пов'язані з компетенцією лікарів-кардіологів та лікарів-ревматологів. В цієї групі школярі, які навчаються у дев'ятому класі, також частіше скаржаться на самопочуття (у середньому 28,5 %), чим ті учні, що навчаються у одинадцятому (у середньому 26,5 %) класі (рис. 2).

Однак, виходячи з аналізу рисунка 2 у розрізі ознак окремих захворювань, можна констатувати той факт, що школярі, які навчаються у дев'ятих класах частіше скаржаться на некомфортні відчуття у області серця (33,3 %) та на болі у суглобах (27,5 %), тоді як

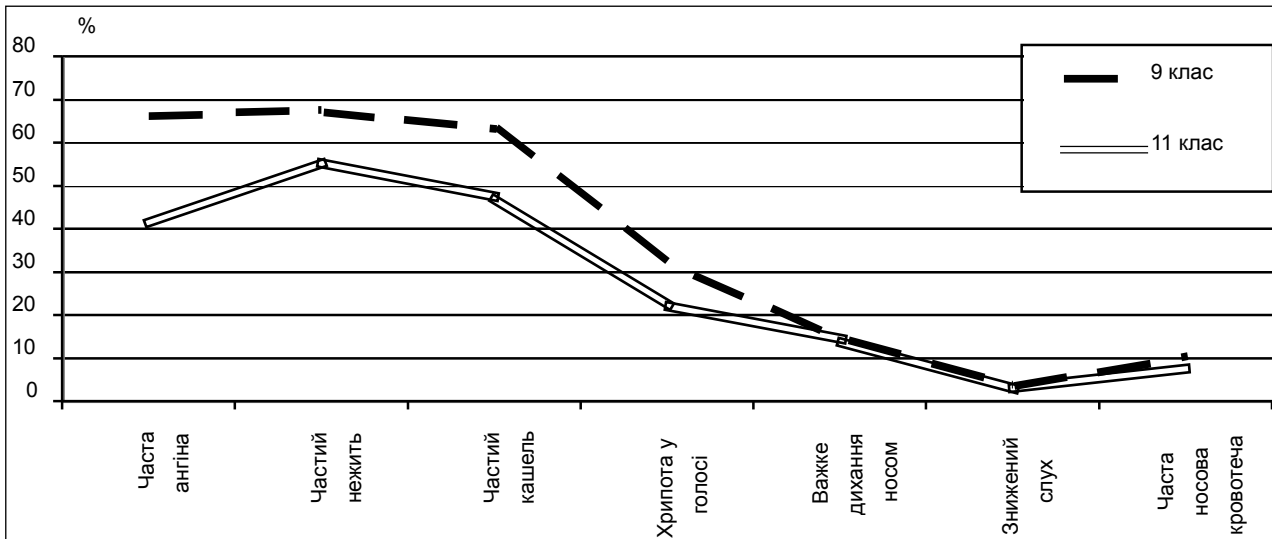

Рис. 3. Скарги учнів на самопочуття щодо ознак захворювань віднесених до компетенції спеціалістів-отоларингологів

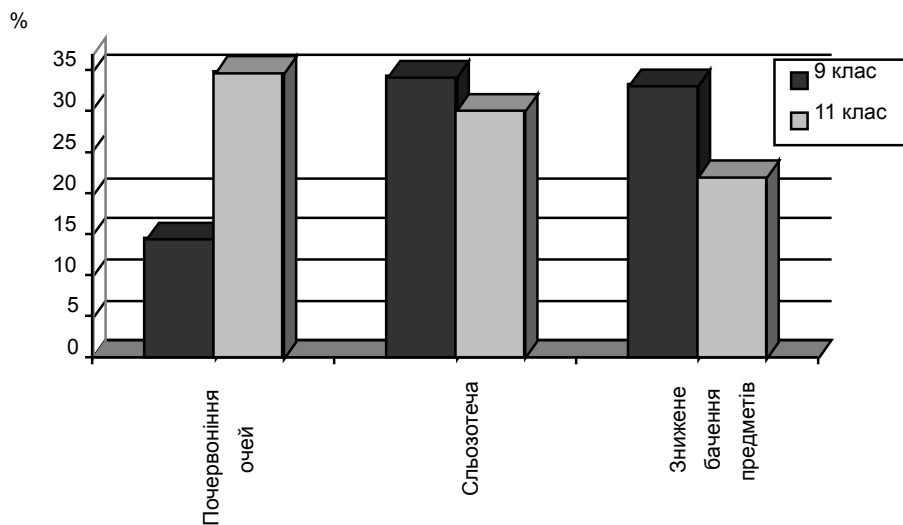

Рис. 4. Скарги учнів на самопочуття щодо ознак захворювань віднесених до компетенції спеціалістів-отоларингологів

учні одинадцятих класів частіше відмічають задишку (28,6 %). На підвищений тиск крові скаржаться приблизно однакова кількість школярів серед опитаних респондентів.

Третьою групою скарг на стан здоров'я, за методикою проф. А. Г. Швецова, є ознаки тих захворювань, що потребують лікування спеціалістами-отоларингологами. В цієї групі, як й у попередніх групах ознак захворювань, дев'ятикласники частіше скаржаться на самопочуття (у середньому 37,1 %) за одинадцятикласників (у середньому 27,4 %). Скарги школярів на розлади у роботі респіраторного апарату у розрізі ознак окремих захворювань відображені на рис. 3.

Аналіз даних діаграми (рис. 3) показав, що найчастіше опитані школярі у обох вікових групах скаржаться на нежить, часті ангіну та кашель. Так, на частий нежить скаржаться 67,6 % дев'ятикласників та 55,5 % одинадцятикласників. Тих учнів, що відмічають у себе часте захворювання на ангіну і кашель, відповідно, у дев'ятому класі – 66,6 % та 63,7 %, у одинадцятих класах – 41,3 % та 47,6 %.

Крім вищевказаних скарг на самопочуття, близько третини школярів також відмічають скарги, які віднесені до компетенції лікаря-окуліста (рис.4). У середньому, таких учнів серед опитаних у дев'ятих класах 27,4 %, у одинадцятих класах – 29,1 %.

Не дивлячись на те, що середній показник скарг на відхилення у функціонуванні зорового апарату у учнів одинадцятого класу вищий за учнів дев'ятого класу, скарги на зниження зору спостерігається у більшій мірі в школярів-дев'ятикласників (33,3 %), тоді як аналогічні скарги відмічаються у 22,2 % одинадцятикласників. Крім того, на слезотечу скаржаться 34,3 % учнів дев'ятих класів проти 30,2 % учнів одинадцятих класів. Опитані одинадцятикласники у більшій мірі (34,9 %) скаржаться на часте почервоніння очей, тоді як серед учнів 9-х класів таких дітей 14,5 %.

Висновки.

1. Результати дослідження свідчать про те, що серед учнів, які навчаються у дев'ятих класах відсоток тих школярів, які мають скарги на самопочуття вищий за тих учнів, що навчаються у одинадцятих класах.
2. Найбільш поширеними захворюваннями серед опи-

таних школярів є респіраторні хвороби (ангіна, нежить, кашель), а також скарги на часту втому і головні болі після закінчення навчального процесу.

3. За результатами проведеного дослідження кожному учню, у якого виявлені скарги за визначеними вище групами захворювань, рекомендовано звернутись до профільного спеціаліста-лікаря.

Подальшого вивчення потребує диференціація скарг школярів за частотою та причинами їх виникнення.

Список літератури

1. Круцевич Т.Ю. Двигательная активность и здоровье детей, подростков. В книге: Теория и методика физического воспитания. Учебник для высших учебных заведений физического воспитания и спорта. / Т.Ю. Круцевич. - Киев: Олимпийская литература, 2003. – Т.2 – 2003. - С. 8 – 20.
2. Неделько В. Здоровье Школьника. «Половине школьников физкультура не по силам» / В. Неделько // 7я, 2010. – № 3 (476). – С. 5.
3. Платонов В. Н. Сохранение и укрепление здоровья здоровых людей – приоритетное направление современного здравоохранения / В. Н. Платонов // Спортивная медицина. – 2006. - № 2. – С. 3-14.
4. Про затвердження Інструкції про розподіл учнів на групи для занять на уроках фізичної культури: Наказ Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України № 518/67420.07.2009 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
5. Про систему організації фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних та позашкільних навчальних закладів: Наказ Міністерства освіти і науки України № 486 від 21.07.2003 р. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
6. Сутула В.О. Формування фізичної культури особистості стратегічне завдання фізкультурної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів / В.О. Сутула, Т.С. Бондар, Ю.В. Васьков // Слобожанський науково-спортивний вісник: Харків: ХДАФК, 2009. – № 1. – С. 15-21.
7. Фізична культура в школі: методичний посібник / за загальною редакцією С. М. Дятленка. - К.: Літера ЛТД, 2009. – 176 с.
8. Швецов А.Г. Формирование здоровья детей в дошкольных учреждениях: в помощь врачам, медицинским и педагогическим работникам дошкольных учреждений / А.Г.Швецов. – М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2006. - 176 с..

Надійшла до редакції 26.04.2010р.
Хохлова Людмила Анатоліївна
Бондар Тарас Сергійович
Чередниченко Марія Анатоліївна
Горіна Вікторія Вікторівна
Кочина Наталія Валентинівна
tarasbondar@rambler.ru